

Drammens Sportsfiskere

Seminar om oppryddingsarbeidet i Drammensfjorden 26. april 2006

Arrangør: Fylkesmannen i Buskerud, Statens Hus, Drammen

Tema: Hva er nødvendig å gjøre for å rydde opp i Drammensfjorden?

Innlegg av Borgar Pedersen

1. Litt om Drammens Sportsfiskere

Drammens Sportsfiskere har store forventninger til dette seminaret, og ikke minst til oppfølgingen av det videre arbeidet med Tiltaksplanen – for hele Indre Drammensfjord.

Men først litt om Drammens Sportsfiskere:

Foreningen er landets største rene sportsfiskerorganisasjon, er tilsluttet Norges Jeger og Fiskerforbund og har i underkant av 700 medlemmer.

I over 70 år har Drammens Sportsfiskere drevet med fikestell og kulturarbeid med vannene i marka. I Drammensmarka, Finnemarka, Verjedalen i Numedal og i Eggedal har mange fiskevann fått godt stell gjennom mange år. Allerede i 1938 satte vi ut 15.000 ørrettyngel i 3 vann i Drammensmarka, bl.a. i Goliaten.

Siden Drammen og Omlands Fiskeadministrasjon/DOFA ble startet i 1948 har fiskekultiveringsarbeidet blitt foretatt i regi av DOFA, men utført av personer som alle har vært medlemmer av Drammens Sportsfiskere. Denne ordningen er den samme i dag.

Årlig har vi 35 – 40 medlemmer som arbeider ca. 2000 timer med fiskekultivering i marka. Det er tynnfiske, overføringsfiske, rydding av gytebekker, rydding av fiskestier og fiskeplasser og utsetting av fiskeyngel. Vi foretar fiskeoppsyn og naturoppsyn, hvor vi bl.a holder marka ren for søppel.

Prøvefiske foretas med jevne mellomrom for å observere fiskebestandenes levetilstand og kondisjon. Det siste prøvefiske ble foretatt i Lelangen i Finnemarka høsten 2005, og viser en jevn nedgang av ørretens kondisjon siden 1978 (1,12 – 0,87 i K-faktor).

Jakob Sandungen fra Finnemarka var den første i Norge som drev med kunstig befruktning av ørretrogn. Dette skjedde rett ved hans hjem Sandungsvollen i Finnemarka i årene omkring 1850. Vi er stolte av at vi sammen med DOFA er med på å føre denne tradisjonen videre i det samme området. Nå ligger selve oppdrettsanlegget på Sjøstad i Lier, men stamfisket foretar vi i Sandungselva.

Vi tar flere ganger i sesongen vannprøver av alle vann, som analyseres mht. surhet, noe som er grunnlaget for beregning av den mengden kalk som tilføres vannene – med helikopter. Dette gjøres i samarbeid med DOFA og Fylkesmannen.

Fra begynnelsen av 1990-årene arbeidet vi med ”sjørretprosjektet” i Drammenselva. Dette var et samarbeid som pågikk i mange år sammen med Drammen kommune og med Fylkesmannen. Det ble gitt midler til utsetting av sjørret på grunn av at ørretens leveområder hadde blitt begrenset. Drammen kommune ryddet opp i Kjøsterudbekken slik at denne ble levelig for sjørreten.

Drammens Sportsfiskere var dypt engasjert i det store arbeidet med ”kloakkrammeplanen” fra begynnelsen av 1990-tallet, og vi var medforfatter til heftet ”ELVA SOM SKAPTE EN BY – skal gjøre det på ny”, som ble delt ut til alle husstander i Drammen. Utgivelsen av dette heftet var et samarbeid mellom Drammens Sportsfiskere, Fortidsminneforeningen, Fylkesmannen og Miljøverndepartementet.

Drammens Sportsfiskere har ellers et bredt engasjement med flere undergrupper som aktiviserer både ungdom og eldre på mange områder.

Og så har vi ”Drammens Sportsfiskeres vannmiljøutvalg” som skal sørge for at naturgrunnlaget sikres. I foreningens lover i §2 – underpunkt 2 står det helt klart at ”*vi skal arbeide for vern av naturen, samt overvåke sjø og vassdrag mot forurensning*”.

Vi er opptatt av å verne både fiskevann, elva og fjorden. Nå er det spesielt Drammensfjorden som står i fokus.

2. Forurensningene i Drammensfjorden

Det er ingen hemmelighet at Drammenselva og Drammensfjorden i mange år tidligere har blitt benyttet som søppelplass for store mengder privatavfall og industriavfall.

I den foreløpige Tiltaksplanen er det utarbeidet en bra oversikt over mange av de giftansamlingene som finnes nær Drammen og Lierstranda på en dybde ned til 20 meter.

Drammens Sportsfiskere har i tillegg etterlyst en oversikt over de giftansamlingene som ligger på de dypere og døde områder av hele Indre Drammensfjord. En delundersøkelse av sedimenter på 45 – 84 meter innerst i fjorden ble foretatt i november 2005 av NIVA, i samarbeid med Drammens Sportsfiskere og Fylkesmannen, finansiert av SFT.

NIVA-rapporten viser at sedimentene i dypområdene var meget sterkt forurenset av TBT (tributyl tinn) på alle målestasjoner. De samme områdene var lite til moderat forurenset av PCB, PAH og tungmetaller.

Dette er i tråd med våre tidligere antagelser, da vi har påstått at hele fjordbunnen – særlig på de dypere og døde områdene kan være tildekket av store mengder TBT.

Enkelte beregninger sier at det kan ligge så mye som 1.600 kg. TBT i fjordbunnen bare etter de siste 1000 skip som har vært på tur gjennom fjorden.

Siden de dypere områdene av fjorden nå er uten oksygen, ligger TBT og andre gifter stille og ”hermetisert” som en tikkende miljøbombe.

Vår store bekymring går ut på at TBT sammen med andre kjente og ukjente miljøgifter skal bli tatt opp økosystemet og i næringskjeden når tungt, oksygenrikt havvann strømmer til de på de dypere områdene av fjorden. Vi mener det er bare et tidsspørsmål om når dette skjer, i og med at Svelvikstrømmen nå nærmest er ferdig utgravd – fra 10 til 12 meters seilingsdybde.

Drammens Sportsfiskere ønsker oksygenet og livet tilbake til alle områder av fjorden, men det må skje under full kontroll. Alle forurensningskilder må være fjernet eller behørig stanset før oksygenet slippes inn på de nå livløse dypvannsområdene.

Faren for en langvarig forgiftningssituasjon i Indre Drammensfjord er overveiende sannsynlig hvis det ikke raskt blir prioritert de rette tiltak.

Hvis ikke dette med oksygentilførselen til dypvannsområdene kommer under kontroll, hvor lenge vil forgiftningssituasjonen i Drammensfjorden pågå. I 30 år eller i 300 år?

Det er heller ingen hyggelig tanke at et ukjent antall tonn med svært helseskadelige miljøgifter skal bli løftet opp gjennom næringskjeden for så å havne på vårt matfat i lang tid fremover.

Vi er gjennom Tiltaksplanen (s. 19) blitt kjent med følgende giftstoffer som er spredd eller ligger konsentrert forskjellige steder i Drammensfjorden:

- PAH = Polyaromatiaker hydrokarboner. Bl.a. brukt til impregnering av trevirke. 16 ulike stoffer.
- BaP
- DDT = Diklordifenyltrikloroetan. Insektsmiddel. Utfaset i 1970, unntak fram til 1980.
- PCB = Polyklorerte bifenyler. 7 forbindelser (totalt 209). Flemmehemmer brukt i transformatoroljer og i skipsmaling bl.a.
- TBT = Tributyltinn. Tinnorganisk forbindelse. Antibegroingsmiddel brukt bl.a. i skipsmaling. Skal erstattes på alle skipsskrog innen 2008.
- Mineraloljer
- Tungmetaller:
Kadmium (Cd), Krom (Cr), Kobber (Cu), Kvikksølv (Hg), Nikkel (Ni), Bly (Pb) og Zink (Zn) og Arsen (As)

I tillegg har vi flere kjente og ukjente kjemikalier og giftstoffer som ikke er registrert, f.eks:

- Bromerte flammehemmere (Ref. Mjøsa og den svenske kongeørnen).
- Smertestillende medisiner
- Prevensjonsmedisiner – P-piller

Bare når det gjelder PCB så finnes det en dokumentert oversikt som viser 36 forskjellige alvorlige sykdommer som kan forårsakes av dette stoffet. Forskjellige typer kreft og misdannelser er fremtredende.

Litt om TBT (tributyl tinn) som vi anser for å være en hovedfiende for miljøet i Drammensfjorden:

- TBT er konstruert for å drepe sopp, alger, mikroorganismer og insekter, og regnes for å være bredspektret i så måte. TBT er derfor bl.a. blitt benyttet i skipsmaling som groehindrende middel. TBT utfases helt fra 2008.
- TBT karakteriseres av å være et av de giftigste stoffer som er sluppet ut i det marine miljø
- TBT binder seg lett til partikler og akkumuleres i sedimentene på sjøbunnen
- TBT er sterkt bioakkumulerende og hoper seg derfor opp i organismene i næringskjeden
- Halveringstiden er temperaturavhengig ($5^{\circ}\text{C} = 60$ dager/ $20^{\circ}\text{C} = 6$ dager i vann). I sedimenter øker halveringstiden betraktelig. I oksygenfrie omgivelser er TBT nærmest forseglet.
- **Konsekvenser av giftene i det marine miljø**

Med referanse fra miljøarbeid hos Fylkesmannen i Vestfold:

Miljøgifter kan påvirke de marine organismene på mange måter, og kan for eksempel lede til misdannelser og nedsatt reproduksjonsevne. Dette kan få betydning for artenes naturlige forekomst og utbredelse. I de senere årene er det påvist nye og skremmende effekter på dyreliv av kjemiske stoffer som har hormonforstyrrende virkning. Selv svært lave konsentrasjoner av stoffene kan påvirke og forstyrre forplantningen til fisk og laverestående organismer. Et eksempel på stoffer med slike virkninger er TBT (tributyltinn) som er påvist i sediment, vann, blåskjell og snegler. Over store deler av kysten er flere sneglearter blitt sterile. Dette er en av de alvorligste økologiske påvirkningene man kjenner til på dyresamfunn langs vår kyst. Det totale omfanget av virkningene av TBT kjennes ennå ikke.

3. Ubesvarte spørsmål

Vi har mange spørsmål om giftene og forhold som truer livet i Drammensfjorden. Særlig vil vi sette fokus på endringene som skjer på de dypere og døde (hydrgensulfid-) områdene i forbindelse med utdypingen av Svelvikstrømmen.

Vi må på bakgrunn av det som nå er nevnt få en tilstrekkelig dokumentert oversikt over:

- Økosystemet med kartlegging av flora og fauna (22 ferskvanns fiske arter)
- Oksygenforhold
- Saltinnhold
- Strømningsforhold
- Vannutskifting
- Ferskvann/saltvann og død vannssoner
- Havstrømmer
- Meteorologiske forhold
- Giftoversikt – kjente og ukjente gifter
- Sedimentforhold
- Mudring og deponering
- Scenarier/ alternative hendelsesforløp
- Tidsforløp
- Virkningen av giftene på økosystemet. Risikovurdering.
- Virkningen av giftene på human helse. Risikovurdering.

- Tiltak for delområder og for hele fjorden
- Rekkefølgen av undersøkelser
- Tiltakenes rekkefølge

Dette betyr at vi bl.a. trenger en fullverdig biologisk kartlegging og en konsekvensutredning av alle forhold og sammenhenger i hele Indre Drammensfjord snarest mulig.

Som sportsfiskere kan vi lett bli i dårlig humør bare av tanken på at fiskemulighetene våre skal kunne bli redusert eller forsvinne. Og situasjonen i Drammensfjorden *nå* gir oss gode grunner til å være bekymret.

Vi er likevel forsiktige optimister, og vi har tro på at dette seminaret og det videre arbeidet med Tiltaksplan for forurenset sjøbunn i Drammensfjorden blir handtert slik at vi virkelig får en ”ren og rik fjord” for oss og for våre etterkommere. Ambisjonene i forbindelse med ”miljømålene for Drammensfjorden” i Tiltaksplanen virker tilfredsstillende. (Tiltaksplanen s. 5.) Det er bare oppfølgingen som gjenstår nå.

4. Føre-var-prinsippet – noen korte trekk

(Ref. Rachel’s Environmental Research Foundation)

Vi i Drammens Sportsfiskere har drøftet dette temaet grundig, og vi har forsøkt å sette oss inn i hva føre-var-prinsippet innebærer i praksis.

Vi har kommet til at vi i all vår virksomhet må vi forholde oss til føre-var-prinsippet, og at vi vil bruke dette prinsippet på en realistisk og fornuftig måte.

Noen av føre-var-prinsippene:

- Føre-var-prinsippet er en moderne måte å foreta beslutninger på.
- Føre-var-prinsippet springer ut av en anerkjennelse om at verden er full av vitenskapelig usikkerhet.
- Dette minner oss om at vi trenger å erkjenne våre feil, innrømme vår uvitenhet og handle med fremsyn og varsomhet.
- Prinsippet innebærer en ”økologisk moralitet”, basert på at alt liv eksisterer i et gjensidig avhengighetsforhold.
- Sentralt i forebyggende arbeid er nøye avveining av tilgjengelige alternativer, ved hjelp av den beste tilgjengelige kunnskapen.
- Når det er usikkerhet skal bevisbyrden skiftes over på den som foreslår nye tiltak eller ny teknologi, slik at tvilen kan komme naturen, folks helse og samfunnets alminnelige velvære til gode.
- Gjennom det hele: Lytt til dem som blir berørt av beslutningen og til deres innsikt og kunnskap, og gi dem reell innflytelse.
- Vi har alle et naturlig ansvar for å være oppmerksomme og forebygge mulig skade.
- Det er vårt ansvar å forvalte den verden vi har arvet, ta vare på den og gi den videre til neste generasjon i god behold.

5. Konklusjon

Når det gjelder faren for en fremtidig forgiftningssituasjon i Drammensfjorden, så betrakter vi det som overveiende sannsynlig at dette vil skje i nær framtid hvis ikke de riktige undersøkelser og tiltak blir foretatt snarest mulig.

Som et føre-var-tiltak må det snarest mulig settes ned en steinsjeté på bunnen av Svelvikstrømmen, slik at tidligere seilingsdybde på 10 meter opprettholdes inntil alle undersøkelser og tiltak er gjort for å sikre økosystemet i fjorden mot langvarig forgiftning.

Lier 25.04.2006

Drammens Sportsfiskeres vannmiljøutvalg
Borgar Pedersen
Sekretær